

La réédition de la bibliographie karamanlie, qui débute avec le présent volume, vient tout d'abord unifier les titres enregistrés des trois tomes de S. Salaville – E. Dalleggio (1958, 1966, 1974) avec ceux des trois autres d'Evangelia Balta qui ont suivi au cours de la période qui va de 1987 à 1997 ; elle incorpore aussi toutes les nouvelles additions recueillies dans cet intervalle de vingt années. De surcroît, cette nouvelle édition se donne pour objectif d'intégrer la Bibliographie Karamanlie dans le devenir éditorial de l'Empire ottoman. Il s'agit d'un dessein qui dépasse les limites convenues d'une bibliographie, mais qui indubitablement propose une vue d'ensemble des lettres karamanlies, en l'intégrant dans le cadre que forment ses deux piliers, le grec et l'ottoman.

Karamanlica Bibliyografya'nın şimdiki ciltle başlayan yeniden yayını, her şeyden önce, S. Salaville – E. Dalleggio'nun üç ciltlik kayıtlarını (1958-1966-1974), Evangelia Balta'nın 1987-1997 yılları arasında çıkan diğer üç ciltleriyle birleştirdi. Öte yandan, takip eden 20 yıllık aralıkta toplanan yeni buluntular da buna eklendi. Bu son yayın Karamanlica Bibliyografya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun editoryal oluşumuyla bütünleşmesini amaçlamakta. Karamanlica kitaplar, başka milletlerin Türk dil bilimi üzerindeki etkilerini yansıtıyor, ancak onlar üzerine bir çalışmayı da içeriyordu. Bir bibliyografyanın sınırlarını aşan bir niyet taşıyor ve esas olarak Karamanlı edebiyatının bütününe, Yunan ve Osmanlı'nın bulunduğu bir çerçeveden bakış getiriyordu.

KARAMANLIDIKA

Bibliographie analytique

Tome I : 1718-1839

KARAMANLICA KİTAPLAR

Çözümlemeli Bibliyografya

Cilt I : 1718-1839

Editör: Evangelia Balta

Sévérien Salaville (†) Eugène Dalleggio (†)
Evangelia Balta

KARAMANLIDIKA / KARAMANLICA KİTAPLAR
Bibliographie analytique / Çözümlemeli Bibliyografya
Tome I : 1718-1839 / Cilt I : 1718-1839

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
EVANGELIA BALTA

YAYINEVİ EDİTÖRÜ
PINAR GÜVEN

GRAFİK TASARIM
MARIA STEFOSSI

1. BASKI : MAYIS 2018, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-480-5

BASKI
GOLDEN MEDYA MATBAACILIK VE TİCARET A.Ş.
100. YIL MH. MAS-SİT 1. CAD. NO: 88, BAĞCILAR İSTANBUL
(0212) 629 00 24
SERTİFİKA NO: 12358

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan
hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

KARAMANLIDIKA
Bibliographie analytique
Tome I : 1718-1839

KARAMANLICA KİTAPLAR
Çözümlemeli Bibliyografya
Cilt I : 1718-1839

S v rien Salaville (†) Eug ne Dalleggio (†)
Evangelia Balta

KARAMANLICA KİTAPLAR

Yunan Harflerle Basılmış Türkçe Eserlerin
 z mlemeli Bibliyografyası

Cilt I
1718-1839

Edit r : Evangelia Balta

TÜRKİYE İř BANKASI

Sévérien Salaville (†) Eugène Dalleggio (†)
Evangelia Balta

KARAMANLIDIKA

Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque
Imprimés en caractères grecs

Tome I
1718-1839

 diteur : Evangelia Balta

TÜRKİYE İř BANKASI

*À la mémoire
de tous ceux qui ont consacré leur temps
et leur peine aux défuntes Lettres Karamanlies*

*Yok olan Karamanlıca edebiyatı için
emek vermiş insanların anısına*

İçindekiler ♦ Table des matières

I. BÖLÜM ♦ I. PARTIE

<i>Borçlarımın bilinciyle</i>	10
<i>Reconnaissance de dettes</i>	11
Giriş	16
Introduction	17
1718-1839 Yılları Arasındaki Karamanlıca Kitapların Yayını Gözlemler Üzerine	32
Observations sur la production de livres karamanlis entre 1718 et 1839	33
<i>Kısaltmalar ♦ Abréviations</i>	50

BIBLIOGRAPHIE ANALYTIQUE DES LIVRES KARAMANLIS KARAMANLICA ESERLERİN ÇÖZÜMLEMELİ BIBLIOGRAFYASI

1718 - 1839	65 - 344
--------------------------	----------

II. BÖLÜM ♦ II. PARTIE

<i>Acknowledgements</i>	346
<i>Katáθεση οφειλών</i>	347
Preface	352
Eισαγωγή	353
Observations on Karamanlidika book production during the years 1718-1839	370
Παρατηρήσεις στην καραμανλίδικη βιβλιογραφία των ετών 1718-1839	371

KARAMANLİDİKA TITLES WITH ENGLISH TRANSLATION İNGİLİZCE ÇEVİRİLERİYLE KARAMANLICA BAŞLIKLAR

1718 - 1839	389 - 444
--------------------------	-----------

<i>Dizin ♦ Index</i>	445
Repertoire abrégé des livres karamanlis ♦ Kısaltılmış Başlıkların Sunumu	467

Borçlarımın bilinciyle...

Her şeyden önce, Karamanlıca bibliyografya ile ilgilenmemi bir dolu başka şeyin yanında, tarih bilincimin oluşumuna büyük katkıda bulunan, anne tarafından Türkçe konuşan atalarım olan büyük annem Lizafet'e ve büyük babam Alexis Mouratis'e borçluyum. Aslında Karamanlı halkıyla ilgili yaşanmış hikayelerim de var. Daha çocukken, henüz okula başlamadığım dönemlerde, büyük annemin önlüğünün cebinde taşıdığı küçük İbadetname'yi elime alır, oradan alfabeyi sökmeye çalışırdım.

1930'lu yıllarda Octave ve Melpo Merlier tarafından kurulan Centre d'Études d'Asie Mineure'e (Küçük Asya Bilimleri Merkezi) üye olarak kabul edilmem, daha sonraları Karamanlıca üzerine yoğunlaşacak araştırma çalışmalarına karar vermeme yol açan olaydır. Kapadokya arşivlerindeki belgelerden ve Eugène Dalleggio'nun muhacirlerin yakınıdayken topladığı ve Merkez'de korunan Karamanlıca çalışmalar koleksiyonundan fazlasıyla etkilenmiştim. Yöntemsel olarak, o ve Peder Sévérien Salaville, bu hazineyi toplamış ve sayımını yapmışlardı. Böylelikle Anadolu'nun Türkçe konuşan Ortodokslarının kültürel geleneği, Türkoloji için büyük bir eser olacak biçimde korunmuştu. Onların bu ilk örnek çalışmaları, bana, bu çalışmanın devamını getirmenin ancak aşk ve tutkuyla gerçekleşebileceğini telkin etmişti.

1978 ila 1980 arasındaki süreç, –ki 19. yüzyıl Hellenik Bibliyografyası'nı kaleme almaya başlayan Philippos Iliou'nun yanında çıraklık yaptığım dönemdir–, bana Sévérien Salaville ve Eugène Dalleggio'nun eserine devam etmek için gerekli donanımı sağlayan paha biçilmez bir deneyim olmuştur. Philippos Iliou'nun dostluğu ve ilerleyen yıllardaki desteği bana çok değerli katkılar sağlamıştır. Hellenik Bibliyografya'yı oluşturan temel ilkeler, Karamanlıca Bibliyografya'nın yeniden yazımında benim için örnek teşkil etmiştir.

Her zaman yanımda olan Philippos Iliou sayesinde, Atina Akademisi Kitaplığı'nın yöneticisi bilge ve ciddi insan Iordanis Triantaphyllos Pamboukis ile tanıştım. 1958-1974 yılları arasında basılan Karamanlıca Bibliyografya'nın ilk üç cildini yayına o hazırlamıştı. Kendisi bu alanda benzersiz bir bilirkişi olduğu gibi, aynı zamanda günümüzde Centre d'Études d'Asie Mineure'de korunan Karamanlıca kitap ve el yazmalarının koleksiyoncusudur.

Üçüncü dönem eğitiminden sonra, 1983 yılının sonunda Atina'ya döndüm; 1980 yılında ilk derlemelerin bir bölümünü yayınlamıştım ve 1985 yılında 25 yayının daha önce sayımının yapılmadığını keşfettim. O sırada, I. T. Pamboukis bana zengin kitaplığının ve arşivlerinin kapısını açtı: Sınavlardan başarıyla geçmiştim. Onun mülteci mahallesi Kallithéa'daki evinde geçirdiğimiz çalışma seansları, benim için hayatımın en büyük okullarından biridir, çünkü onun dikkatli nezaretinde, tipografi sanatı, şiir, siyaset felsefesi, hayat ve yaşayan ya da ölmüş alimler üzerine binlerce şey öğreniyordum; hem Tarih'i hem de onun iğneleyici hicviyle örülmüş tarihleri öğreniyordum. Sevgili Iordanis, günümüzde pek de rastlanmayan türden bir bilim deryası, özgün bir bilge ve yüreği açık bir insandı. Yine Philippos Iliou sayesinde, Yunan Edebiyatı ve Tarihi Arşivleri'nin (EΛIA / ELIA) temel direği olan Manos Charitatos ile tanışma olanağı buldum. Her zaman yardıma hazırdı ve ELIA'da Karamanlıca'ya dair elde edilen tüm yeni bulgulardan haberdar

Reconnaissance de dettes

Tout d'abord, c'est à mes ancêtres maternels turcophones, à ma grand-mère Lisafet et à mon grand-père Alexis Mouratis, que je dois de m'être intéressée à la bibliographie karamanlie, à eux qui, entre autres choses, ont contribué pour une grande part à la formation de ma conscience historique. J'entretiens en effet, avec la publication karamanlie, une relation vécue. Tout enfant, avant même d'aller à l'école, j'ai tenu entre mes mains le petit *Παδετναμέ* (İbadetname) que ma grand-mère Lisafet gardait dans la poche de son tablier, dans lequel j'essayais d'apprendre l'alphabet.

Mon recrutement par le Centre d'Études d'Asie Mineure, fondé dans les années 1930 par Octave et Melpo Merlier fut l'événement qui décida de mon parcours de recherches ultérieur dans le domaine des Études karamanlies. J'ai été attirée par le matériel d'archives de Cappadoce et la collection des éditions karamanlies qu'Eugène Dalleggio avait recueillies auprès des réfugiés et conservées au Centre. Méthodiquement, le Père Sévérien Salaville et lui-même avaient collecté et recensé ce trésor. C'est ainsi qu'ils ont sauvé la tradition culturelle des orthodoxes turcophones d'Anatolie tout en œuvrant grandement pour la turcologie. C'est leur travail exemplaire qui m'a insufflé ce qu'il fallait d'amour/de passion pour poursuivre le travail qu'ils avaient entrepris.

La période allant de 1978 à 1980, que j'ai passée comme apprentie auprès de Philippos Iliou, lequel avait déjà débuté la rédaction de la Bibliographie hellénique du XIXe siècle, a constitué une initiation inestimable, qui m'a procuré les armes nécessaires pour continuer l'œuvre de Sévérien Salaville et d'Eugène Dalleggio. L'amitié de Philippos Iliou et son soutien au cours des années qui suivirent m'ont été d'un précieux secours. Les principes qui constituent la Bibliographie hellénique sont l'exemple que je suis pour la réédition de la Bibliographie karamanlie.

Grâce à Ph. Iliou toujours à mon côté, je fis la connaissance du sage et sévère Iordanis Triantaphyllos Pamboukis, directeur de la Bibliothèque de l'Académie d'Athènes. C'est lui qui avait réalisé l'édition des trois premiers tomes de la Bibliographie karamanlie, publiés de 1958 à 1974. C'était dans ce domaine un connaisseur sans pareil, ainsi qu'un collectionneur de livres et de manuscrits karamanlis, qui sont de nos jours conservés au Centre d'Études d'Asie Mineure.

Après des études de troisième cycle, je retournai à Athènes à la fin de 1983 ; j'avais publié en 1980 quelques premières additions et, à la date de 1985, j'avais découvert 25 publications non recensées. C'est à ce moment-là que I. T. Pamboukis m'ouvrit sa riche bibliothèque et ses archives : j'avais passé avec succès les épreuves. Nos séances de travail chez lui, dans le quartier des réfugiés de Kallithéa, fut la grande école de ma vie car, sous son œil vigilant, j'apprenais des milliers de choses sur l'art typographique, la poésie, la philosophie politique, la vie et l'œuvre d'érudits vivants ou défunts ; j'apprenais l'Histoire et des histoires, émaillées de ce caustique humour pontique qui était le sien. *O Kyrios* Iordanis était un puits de science, un sage authentique et un homme généreux, tel qu'il n'y en a plus aujourd'hui. Toujours grâce à Ph. Iliou, je fis la connaissance de Manos Charitatos, l'âme des Archives grecques de littérature et d'histoire (EΛIA / ELIA). Il était toujours prêt à aider, et il me tenait toujours au courant des nouvelles acquisitions karamanlies de

olmamı sağlıyordu. Kitapları efsanevi motosikletine yükler ve ELIA kütüphanesinde yerlerini almadan önce, boş vakitlerimde çalışabilmem için evime getirirdi. Unutulmaz ve yeri doldurulamaz Manos.

Sayımı yapılmamış bağışlar konusunda, üniversiteden dostum olan Tassos Karanastasis'in de yardımlarından yararlandım. Selanikli antikacılar bulduğu ve Centre d'Études d'Asie Mineure Kitaplığı'na kazandırmak için herkesten hızlı davranıp satın aldığı Kuzey Yunanistan koleksiyonları konusunda beni bilgilendirmişti. Merkezin kitaplığının zenginleşmesinde çok önemli katkıları vardı. O dönemlerde Karamanlıca kitaplar, henüz müzayede satışlarında yerlerini almamıştı. Bunlar o gün için, askıya alınmış, değersiz, sadece bilim insanları için anlam ifade eden belgelerdi. Dostum Tassos, sadece Karamanlıca yayınların büyük bir uzmanı değildi, aynı zamanda Yunan dili ve edebiyatının ve Yunan alfabesi dışında basılmış Yunan belgelerinin de bilirkişisiydi. Hem çok parlak, hem de alçakgönüllü olmayı başarabilen bir alimdi, bizi çok erken terk etti.

1987'den sonra, Bilimsel Araştırma Vakfı'ndan meslektaşlarım, farklı kütüphanelerde korunan yayınları bulmam konusunda bana doğrudan ya da dolaylı olarak destekte bulundular. Bunlar, Alexis Politis, Triantaphyllos Sklavenitis, Manolis Frangiskos, Yannis Karas, Panagiotis Mihaïlaris'di. Benim menzirim dışında bulunan arşiv ve kitaplıklarda bulunan kataloglara ulaşmamı sağladılar, Karamanlıca başlığı altında gördükleri her belgeyle ilgili beni bilgilendirdiler.

1980'den günümüze, araştırmalarım boyunca bana yardımını esirgemeyen çok sayıda kitaplığa da kişisel olarak minnet borçluyum. 1985'in sonlarında, İsveç metropoliti (eski Amasée metropoliti) Pavlos Menevisoglou'nun Balkan Bilimleri Enstitüsü Kitaplığı'na bağışladığı koleksiyonla ilgili beni bilgilendirmek konusunda büyük çaba harcayan Anastasios Iordanoglou'yu özellikle anmalıyım. Sofya'daki Narodna Biblioteka'nın kütüphanecilerinin ortaya koyduklarını da her zaman aynı heyecanla hatırlayacağım, 1989-1992 yılları arasında, sosyalizmin o zor günlerinde, bu zengin kitaplıktaki Yunanca baskılı dosyaların içinden, alfabelerinin farklılığı nedeniyle henüz sayımı yapılamamış Karamanlı yayınlarını bulup çıkarmışlardı.

Birinci cilt, Centre d'Études d'Asie Mineure kütüphanecisi Barbara Kontogianni'ye ve Eugène Dalleggio'nun bibliyografik buluntularını koruyup saklayan Gennadios Kütüphanesi çalışanlarının araştırma ve hizmetlerine çok şey borçludur. Dün olduğu gibi bugün de, Karamanlıca Bibliyografya'nın yeni baskısının gerektirdiği uzun kontrol evreleri ve orijinaler üzerinde yapılacak incelemeler için ihtiyaç duyduğum tüm belgeleri kullanımına açtılar. Yannis Païsius'a, babası Mélétiös Sakkoulidis'in, bugün İstanbul'daki Yunanistan Başkonsolosluğu'ndaki Sismanoglio Megaro'da saklanan koleksiyonundaki kitaplar üzerine sorduğum tüm sorulara her zaman büyük bir nezaketle verdiği yanıtlar için coşkuyla teşekkür ediyorum.

Kayıtlı koleksiyonerler arasında, Bibliyografya'nın ön kuramıyla ilgili yadsınamaz bir yere sahip olan Athanasios Nikolaïdis'i özel olarak anmamak, bağışlanmaz bir unutkanlık olurdu. Onun yardımı, sadece Karamanlıca Bibliyografya girişimini teşvikle sınırlandırılmaz, çünkü finansal katkıları Karamanlıca üzerine yayınlara ve konferanslara da olanak tanımıştır.

Karamanlıca Bibliyografyası'nın ön kuramının büyük bir çoğunluğu, internetin olmadığı dönemde oluşmuştu. Bu dev cildin bibliyografik sicili, herkesin bildiği gibi, 1997 yılında tamamlandı. Dijital katalogların bulunmadığı, fotoğrafların eski ve yıpranmış olduğu bir dönemde, yardımı dokunan sayısız kişi için bu çaba zorlu, yorucu ve çoğu zaman da imkansızdı. Araştırma, yerinde yapılması gereken zorlu bir iştir, peygamber sabrına ve geniş zamana ihtiyaç duyulan bir otopsidir. Meslektaşlarım Matthias Kappler et Johann Strauss, işte bana böyle yardım ettiler, Web öncesi dönemde, Almanya'daki bazı kütüphanelerde karşılaştıkları Karamanlıca kitapların listesini hazırladılar. Kostis Kokkinoftas, Kıbrıs'ta bulunduğu kitaplar, Yorgos Dedes de Londra'da karşılaştığı nüshalar hakkında bana bilgi verdi.

l'ELIA. Il chargeait les livres sur sa légendaire motocyclette et les apportait chez moi afin que je puisse les étudier à loisir, avant de les entreposer dans la bibliothèque de l'ELIA. Inoubliable et irremplaçable Manos.

Je bénéficiai également, pour la collecte des titres non recensés, de l'aide d'un ami d'université, Tassos Karanastasis. Il me renseignait sur les collections de la Grèce du Nord, sur les trouvailles faites chez les antiquaires de Thessalonique, qu'il se hâtait d'acheter pour qu'elles soient incorporées à la Bibliothèque du Centre d'Études d'Asie Mineure. Il a largement contribué à l'enrichissement de la bibliothèque du Centre. À cette époque, les livres karamanlis n'étaient pas encore entrés dans le circuit des ventes aux enchères. C'étaient des documents mis à l'écart, sans valeur, précieux uniquement pour ceux qui en possédaient la science. Et mon ami Tassos était non seulement un grand connaisseur de la publication karamanlie, mais aussi généralement du document grec imprimé en alphabet étranger, qui possédait en outre de solides connaissances en langue et littérature grecques. C'était un savant à la fois brillant et modeste, qui nous a quittés trop tôt.

Après 1987, mes collègues de la Fondation de la Recherche Scientifique m'ont aidée, directement ou indirectement, à repérer des publications dans diverses bibliothèques : il s'agit d'Alexis Politis, Triantaphyllos Sklavenitis, Manolis Frangiskos, Yannis Karas, Panagiotis Mihaïlaris. En dressant des catalogues d'archives et de bibliothèques qui n'étaient pas à ma portée, ils m'ont tenue informée lorsqu'ils trouvaient des titres karamanlis.

Ma reconnaissance va aussi au personnel de nombreuses bibliothèques qui m'ont fourni leur aide au cours de mes recherches, de 1980 à aujourd'hui. Je dois une mention spéciale à Anastasios Iordanoglou, qui s'est empressé de m'informer, à la fin de 1985, de la donation à la bibliothèque de l'Institut des Études balkaniques de la collection du métropolitain de Suède (ancien métropolitain d'Amasée) Pavlos Menevisoglou. Je me souviendrai toujours également avec émotion de la disponibilité des bibliothécaires de la *Narodna Biblioteka* de Sofia qui, en 1989-1992, lors des dures années du socialisme, fouillaient dans les fichiers des imprimés grecs de cette riche bibliothèque afin d'y découvrir les publications karamanlies qui y avaient été incorporées en raison de leur alphabet.

Le présent volume doit aussi beaucoup à Barbara Kontogianni, bibliothécaire du Centre d'Études d'Asie Mineure, ainsi qu'à la disponibilité et au service du personnel de la Bibliothèque Gennadios, où sont conservés les vestiges bibliographiques d'Eugène Dalleggio. Aujourd'hui comme hier, ils ont mis à ma disposition tous les documents que requerrait la longue phase de contrôle et d'autopsie des originaux, exigée par la réédition de la Bibliographie karamanlie. Je remercie chaleureusement Yannis Païsius, qui a toujours répondu avec empressement aux questions que je lui posais au sujet des livres de la collection de son père, Mélétiös Sakkoulidis, laquelle est aujourd'hui conservée au Sismanoglio Megaro du consulat général de Grèce à Istanbul.

Ce serait un oubli impardonnable de ne pas faire une mention particulière, parmi les collectionneurs inscrits en bonne et due place dans les lemmes de la Bibliographie, Athanasios Nikolaïdis. Son aide, non seulement pour l'entreprise de la Bibliographie karamanlie, a été précieuse, car ses financements ont permis de réaliser des colloques et des éditions des Études karamanlies.

L'écrasante majorité des lemmes de la Bibliographie karamanlie a été constituée à l'époque où Internet n'existait pas. L'enregistrement bibliographique de cet énorme volume, ainsi que chacun le sait, a été terminé en 1997. Nombreux furent ceux qui aidèrent au repérage de documents, à une époque où il n'y avait pas de catalogues électroniques, et où la photographie d'exemplaires anciens et fatigués était difficile, ruineuse et parfois même impossible. La recherche devait donc forcément avoir lieu *in situ* ; elle exigeait que l'on fasse une autopsie, que l'on ait du temps et une

Ciltte yer alan yeni bir kayıt da, varlığını Kavalalı hemşerim Association Mémoire d'Asie Mineure'un başkanı Manolis Zaharopoulos'a borçlu.

Her zaman olduğu gibi, bu eser de, geçen yüzyılın sonlarındaki yayınlarımın yaratım sürecine katkıda bulunan dostlarım ve meslektaşlarımdan oluşan gruba fazlasıyla borçlu. Bu kez de hemen yanımda Danielle Morichon, Carol Haros ve grubumuza yeni katılan genç Dr. Rea Walldén ve Bülent Berkman vardı. Onlar daha eski metinlerin yazımını üstlendiler ve Bibliyografya'nın yeni biçimine eklenen bilgilerin çevirisini yaptılar. Her zaman olduğu gibi, büyük bir fedakârlık ve bağlılıkla çalıştılar. Yayının hazırlanışının diğer aşamalarında, Nikos Melvani, Nikos Livanos, meslektaşım Panagiotis Mihaïlaris ve dostum Niki Stavridi yanımda oldu, bu ilk dönemin başlıklarının dökümünü titizlikle gözden geçirdiler, farklı dillerdeki kopyaları incelediler, düzeltmelerde bana özveriyle yardım ettiler. Maria Stefossi, Centre d'Études d'Asie Mineure'de ve Athanasios Nikolaïdis'in koleksiyonunda bulunan kitapların kapaklarını fotoğrafladı ve benim daha önceden topladığım tüm görsel malzemeyi gözden geçirmek için tüm bilgisini ortaya koydu. Yine peygamber sabrıyla, bu zorlu kitabın sayfa numaralarını oluşturdu. Kendisine teşekkür ediyorum.

En coşkulu teşekkürlerim ise, 2014 yılında Karamanlıca Bibliyografya ciltlerini bankanın yayınevini kapsamında almayı büyük bir heyecanla kabul eden ve birçok yönden bu esere desteğini esirgemeyen Türkiye İş Bankası Yayınevi Yöneticisi Ahmet Salcan'a... Eserin ortaya çıkması için gerekli sayısız prosedürü çözen ve süreci yöneten editör Pınar Güven'e de içtenlikle teşekkür ediyorum. Ona çok şey borçluyum.

patience de scribe. C'est ainsi que mes collègues Matthias Kappler et Johann Strauss m'ont aidée, à cette époque d'avant le Web, en dressant des listes des livres karamanlis qu'ils rencontraient dans certaines bibliothèques d'Allemagne. Costis Kokkinofas m'a informée des livres qu'il trouvait à Chypre. Yorgos Dedes des exemplaires qu'il trouvait à Londres.

Un nouvel enregistrement qui a été inclus dans le volume est dû à mon compatriote de Kavala Manolis Zaharopoulos, président de l'Association Mémoire d'Asie Mineure (Kavala).

Comme toujours, cet ouvrage doit beaucoup à mon groupe d'amis-collaborateurs, qui au cours des dernières décennies contribuent à la réalisation de mes publications. Cette fois encore, j'avais auprès de moi Danielle Morichon, Carol Haros, et une nouvelle venue dans notre groupe, la jeune Dr. Rea Walldén et Bülent Berkman. Elles ont réalisé l'édition de textes plus anciens et ont traduit tout ce qui a été ajouté à la nouvelle forme de la Bibliographie. Elles ont travaillé, comme toujours, avec affection et dévouement. À divers stades de la préparation de l'édition, se tenaient aussi auprès de moi Nikos Melvani, Nikos Livanos, mon collègue Panagiotis Mihaïlaris et mon amie Niki Stavridi, qui a patiemment revu les transcriptions de titres de cette première période et révisé les épreuves de ce texte multilingue, tout en m'aidant avec abnégation aux corrections. Maria Stefossi a photographié les titres des livres conservés au Centre d'Études d'Asie Mineure et dans la collection d'Athanasios Nikolaïdis, et a mis tout son savoir à contrôler le matériel photographique collecté jadis. Encore une fois, avec la patience de Job, elle a effectué la pagination de ce livre difficile. Je l'en remercie.

Mes remerciements les plus chaleureux vont au directeur de la Banque *Türkiye İş Bankası Yayınevi*, Ahmet Salcan, qui avec enthousiasme a accepté en 2014 d'inclure les volumes de la Bibliographie karamanlie dans les éditions de la Banque, et qui a accordé de multiple façon son soutien à cet ouvrage. Des remerciements très sincères vont aussi à l'*editör* Pınar Güven, qui a coordonné et mené à bien les innombrables procédures qu'exigeaient l'édition. Je suis sa débitrice.